

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

UREDNIK: CIRIL DEBEVEC

SEZONA 1928/29

10. OKT. 1928

ŠTEVILKA

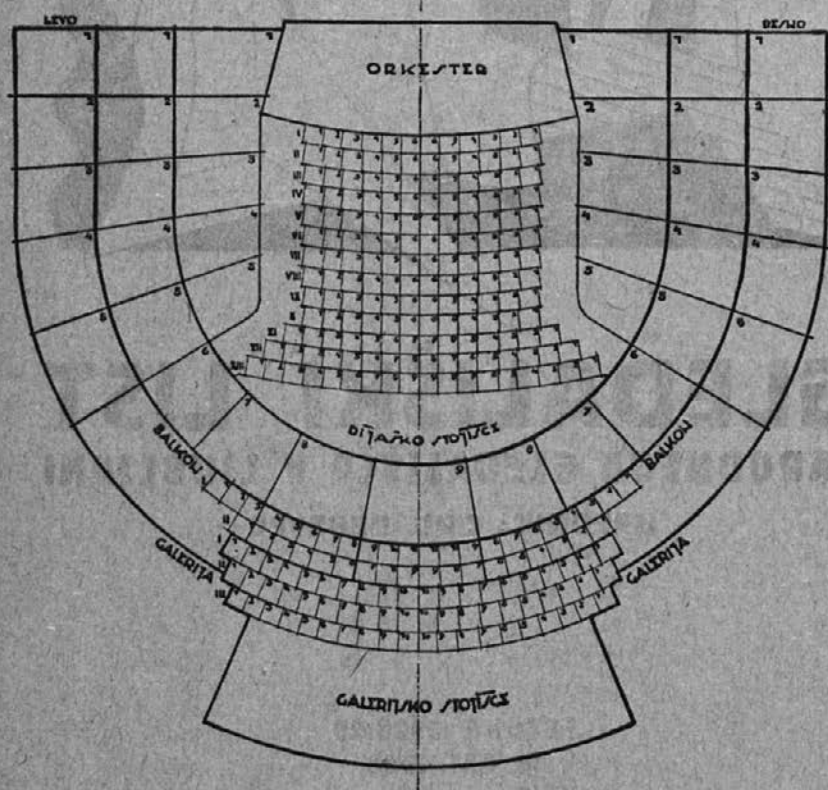
2

IZHAJA DVAKRAT NA MESEC ~ ~ ~ ~ ~ **CENA DIN 3**

NARODNO GLEDALIŠČE V LJUBLJANI

RAZVRSTITEV SEDEŽEV

DRAMA

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

Izhaja dvakrat na mesec

Cena Din 3.—

Naše delo in naše „razmere“

Pri raznih kritičnih pomenkih ali ocenah našega gledališkega dela se pogosto ponavlja beseda „razmere“. Blagohotna ali zlovoljna kritika marsikaterikrat ostro ali miho napada „razmere“, dobri ali slabi izvajalci pa se tudi kaj radi zatekajo po izgovor in opravičbo k tem našim slovitim, zloglasnim „razmeram“. Kakor bi lahko pod to poglavje nanizal neskončno vrsto najpestrejših činjenic, ki vse na ta ali oni način motijo ali celo onemogočujejo doseganje zadovoljivih umetniških vrednot, tako se mi zdi, da so posebno štiri „razmere“ takega značaja, ki bi jih kritika nikdar in nikoli ne smela pozabljati in bi jih morala torej prav tako kakor izvajalci pri izvajanju hočeš nočeš upoštevati tudi pri ocenjevanju.

Prvi teh štirih momentov je: premajhno število skušenj. Drama proizvaja na leto približno 20 — 24 predstav. Tudi pri najpametnejši izrabi danega časa pride na eno delo približno 15 — 25 skušenj (se menja po značaju komada). Kako žalostno nizko je to število, nam bo še najboljše razumljivo, če pomislimo, da imajo vsa večja gledališča posebno za velike igre po 50 — 70 skušenj. Hudožestveniki, katerih visoko umetniško igro smo v Ljubljani že nekajkrat opozovali, so imeli za nekatere svoje najuspešnejše komade tudi po 100 in 150 skušenj. Nikjer ni zapisano, da imajo drugi narodi tudi relativno večje število darovitih gledaliških umetnikov; nasprotno, dokazati se da z lahkoto, da na tem polju Slovenci za drugimi, večjimi narodi prav nič ne zaostajamo. Da pa so predstave drugih prestolnih gledališč kljub temu umetniško višje cene, je iskati enega izmed razlogov ravno v teh pravkar imenovanih „razmerah“ razporedbe in večje številnosti skušenj.

Drugi teh važnih momentov je, da razpolaga naša drama z izredno majhnim številom umetniškega občja. Znatnih povečanj v tej smeri finančne priške (vsaj začasno) se ne dopuščajo, opravljati tako obsežen repertoar s številom šestindvajsetih dam in gospodov pa je nenavadno naporna in težavna naloga, ki jo naši igralci pri vsej dobri volji in požrtvovalnosti večinoma komaj, komaj zmagujejo. Kako kvarne neprilike so zvezane s hitrim in vedno menjajočim se študijem vlog, vé le tisti, ki je imel vsaj enkrat s tem poklicem resno opravka. Ugodnost naštudiranja dveh ali treh večjih vlog na sezono, kakor se to z lahkoto in sistematično prakticira na večjih gledališčih, pri nas seveda že a priori odpade. Zato bi bilo tudi pri eventualni enakovredni prirojeni in izučeni darovitosti prefirano primerjanje z darovitostjo kakšnega Wegenerja, Pavlova ali celo Kohouta povsem neumestno, kajti našemu igralcu spričo danih „razmer“ nikdar ne bo dana prepotrebna priložnost, da bi se bavil s svojo vlogo intenzivno in nemoteno od drugih različnih ali celo manj važnih skrbi. Naš igralec (ali naš režiser) mora dajati, vsaj v pretežni meri, predvsem to, kar zahteva od njega čas in kar zahtevajo od njega naše „razmere“, ne more pa večinoma proizvajati tega, kar bi zahtevala od njega njegova volja in njegova umetniška zmožnost. Zaradi malega števila občja prihaja naš igralec enostavno prevečkrat na oder — in to škoduje tako njemu, kakor tudi občinstvu, ki si (razumljivo in z idealnega stališča tudi razveseljivo) želi vedno samo spremembe in vedno najboljše produkcije.

Tretja teh naših glavnih neprijetnih „razmer“ je: absolutna pomanjkljivost tehnične opreme našega odra. Sistem premenjave, dekoracije, garderobe, razne optične in akustične naprave so zlasti v drami (v operi se bomo letos, hvala Bogu, postavili z novo uvedeno, moderno razsvetljavo) v tako klavrnem in zaostalem stanju, da ne zadoščajo niti najenostavnejšim zahtevam današnje inscenacije. Natančnejši podatki iz tega področja bi bili navsezadnje le preveč žalostni in zato jih bomo previdno opustili — toda vsak, ki si je ogledal kdaj tudi naprave kaknega večjega gledališča in je videl na pr. našo „tehnično“ revščino na gledališki razstavi lanskega velesejma, nam bo radevolje pritrdil, da delajo naši režiserji na tem polju naravnost presenetljive čudeže.

Četrta teh momentov, ki nam zlasti belijo glave, pa je: še vedno premajhno zanimanje občinstva. Res je, da

zanimanje v zadnjem času spet vidoma raste, vendar pa bi podrobna statistika dokazala, da poseča naše gledališke predstave še vedno porazno malenkosten del ljubljanskega prebivalstva. Gledališče je navezano na dohodke. Čim večji so dohodki, tem večja je možnost za razne pridobitve v tehničnem in personalnem pogledu. Večji obisk bi povzročal večje dohodke; večji dohodki bi omogočali razne koristne nabave, število predstav bi se zmanjšalo,* njih kvaliteta primerno povečala — to bi zopet obratno vplivalo na zanimanje s strani občinstva itd. itd. Saj to je ravno pri gledališču, da so vse stvari med seboj v neposredni zvezi in da je treba zelo izkušenega pogleda in roke, da vse te tokove pravilno uredi in da si zna iz tega večnega krogotoka izvabiti tiste vrline, ki jih naše (ali sploš) gledališče potrebuje, da se razvija in dviga do pravega in vzornega umetniškega zavoda.

Iz teh kratkih in samo površnih opazovanj pa spet nujno sledi tista stara resnica, ki bi si jo morali vsi vedno in vedno nanovo ponavljati: gledališču morajo pomagati vsi, vsi brez razlike in vsak po svojih močeh: gledališko vodstvo, umetniško in tehnično osebje, dnevno časopisje, kritika in občinstvo. Samo na ta in na noben drugi način je možen resničen in trajen napredek.

Iz vseh navedenih „razmer“ pa še nadalje sledi, da je sicer tudi za nas zelo koristno in priporočljivo poznati in primerjati vse velike vzorce, da pa se moramo hkrati točno zavedati, do kam sme to naše primerjanje segati in kje nam je torej posebno iskati samoniklih dobrin našega celotnega gledališkega udejstvovanja.

Igre na repertoarju

Izbira iger začetnega repertoarja se je v toliko posrečila, v kolikor nudi hkrati literarnim poznavaleem kakor tudi širšemu občinstvu zadosti bogate prilike za najlepši užitek. Naš stari in zvesti prijatelj Shakespeare je že itak najbolj preizkušeni in zanesljivi ljubljenee ljubljanske publike, s čemer si publika sama gotovo spisuje najdostojnejšo spričevalo. »Romeo in Julija«, ta pretresljiva tragedija mladosti in ljubezni, se tudi na našem odru ni izneverila svojemu tradicionalnemu uspehu. Naslovni vlogi igrata ga. Mila Šaričeva (izmenoma gđ. Vida Juvanova) in g. Jan, režijo pa ima g. prof. Šest.

* Pri zvečanem osebju bi ostalo število seveda laško nespremenjeno.

Veliko zanimanje vzbuja tudi na novo naštudirana in inscenirana Cankarjeva farsa »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, ki je zadobila v pojmovanju in režiji g. M. Skrbinška povsem novo in vsakakor originalno obliko. Shakespeare in Cankar sta nedvomno pisatelja, ki bi ne smela ostati nikomur, zlasti pa nobenemu izobražencu, tuja ali celo neznana.

Nenavaden uspeh je doživela tudi Klabundova, po kitajskem vzorcu predelana pravljica »Krog s kredom«. Polne hiše najjasneje dokazujejo zadovoljnost občinstva in tudi vsa kritika se je o lepotah in vrednotah tega komada najpohvalneje izrazila. Neprestana napetost dejanja, vabljava eksotičnost okolja, globoka človeška vsebina in opojna krasota jezika (delo je poslovenil Oton Župančič) — vse to so sestavine, ki ganejo vsakega poslušalca z neposredno in nepremagljivo močjo. Glavno vlogo igra ga. Šaričeva (Haitang), režijo pa ima g. Ciril Debevec.

Še od lanskega sporeda pa se nadaljujejo ponovitve angleške družabne veseligre »Fanny, tete, strici etec« (spisal Jerome-Jerome), v glavni vlogi z gđc. Debelakovo in v režiji g. Skrbinška.

M. Polič:

Ob pričetku nove operne sezone

Sicer začenjamo nekaj pozneje kot navadno. Zadržalo nas je delo okrog nove električne naprave, ki bo zamenjala z neprekosljivim sijajem staro, neuporabno in za življenje nevarno instalacijo iz leta 1892. Vsa ta predpotopna ropotija s svojim nerazrešljivim kaosom vodov in žic bi pravzaprav spadala v muzej, zato, da bi se še pozni rodovi mogli čuditi, kako se je s takimi napravami moglo izhajati še celo desetletje po vojni, v kateri je tehnika slavila svoje trumfe.

Toda, de mortuis nil nisi bene! Odslužila je stara elektrika in dobili smo novo, sijajno, vzorno, opremljeno z najmodernejšimi pridobitvami, ki nam čarajo najsubtilnejše svetlobne efekte. Mesto štirih, zaprašenih, skoraj neuporabnih reostatov jih imamo sedaj kar šestdeset! In kakih! Poleg svetlobnih sufit t. zv. sistema s kasetami (vsaka žarnica je montirana v posebni kaseti, pred katero se nahaja barvani celon-filster), imamo moderno »Spielflächen-Beleuchtung«, kompletno horizontalno razsvetljavo s 40 razsvetljevalci in dragocenim aparatom za oblake (s filmi), kar predstavlja vrednost ca. 120.000 Din. Razen tega dva reflektoria iz publike, ki se avtomatično urejata. Mapika sicer še marsikaj, kar imajo še bogatejši teatri kot je naš, ali že s tem, kar imamo sedaj, smo nad vse mere lahko zadovoljni in srečni, ker šele sedaj bomo zares mogli poskusiti kako resno inscenacijo.

Poleg navedenega dobimo letos še novo portalno konstrukcijo s pregibljivim, razsvetljevalnim mostom, naprava, ki je nima še nobeno gledališče pri nas.

Še daleč, zelo daleč smo od tistega, kar se imenuje moderen teater, toda storjen je ogromen korak v tej smeri naprej, mogoče celo najvažnejši korak.

Ni nam mogoče danes razpravljati podrobneje o tej naši najnovjši pridobitvi. Storilo bo to v kratkem poklicanejši pero. Toda morali smo vsaj na ta način dati duška našim čustvom hvaležnosti, ki jih občutimo za dar, ki sta nam ga ob desetletnici poklonila naš oblastni odbor in mestna občina ljubljanska.

Studij repertoarja je radi intenzivnega dela za omenjene nprave sicer malo trpel, posebno pa zato, ker se oder sploh ni mogel vporabljalati za skušnje. Zato pa se je tem bolj studiralo po sobah, pri klavirju, v orkestralni dvorani. Tako so pripravljena za oder poleg »Daliborja«, ki se vprizori to soboto, in »Boccaccia«, ki pride v teku prihodnjega tedna pred občinstvo, še sledeča dela: »Jonny svira«, »Oedipus rex«, »Iz komične opere«, »Ljubezen treh kraljev«, »Beg iz seraja«. Tem bodo kmalu sledile: »Lepa Vida«, »Črne maske«, »Walküre« itd.

Za sredo novembra se pripravlja skromen festival slovanske muzike, ki nam poleg malega ciklusa slovanskih oper »Lepa Vida«, »Dalibor«, »Zaljubljen v tri oranže«, »Oedipus rex«, »Iz komične opere« itd.) prinese dva koncerta naše sodobne instrumentalne in češke glasbe.

Čeprav skromno, se vendar hoče tudi naš zavod spomniti desetletnice osvobojenja našega duha.

Toda dovolj besed, dovolj napovedi! Slede naj dejanja, ki naj opravičijo zaupanje našega občinstva, ki se zopet z vnemo obrača in vrača k svojemu, slovenskemu gledališču!

Nove dramske premijere

Po prvih treh premijerah je pripravila drama dvojce del lažjega, zabavnega značaja in sicer je vprizorila takoj v začetku tega meseca Jaeger-Schmidtovo trodejanko »Kukuli«. Veseloigra, ki se ji že po izvrstni tehniki in lahkem konverzacijskem tonu pozna francosko pokolenje, je po svojem zamisleku (prirodno zamorsko dekletce pride med francosko visoko družbo, kjer se srečno zaljubi in zaroči), kakor tudi po orisanih značajih izredno zabavna, v besedah in situacijah pa toliko komična, da bo gledalce gotovo in vedno z uspehom kratkočasila. Naslovno vlogo navihane in razposajene, a v bistvu preproste in pristrčne male zamorke igra ga. Nablocka, režijo pa ima g. prof. Šest.

Peta premijera v letošnji sezoni bo Bergmannova štiridejanska komedija »Noblova nagrada«. Bergmann spada med najboljše današnje švedske komedijografe in ravno »Noblova nagrada« je tisto delo, ki mu jo prineslo največ priznanja in slave tudi v inozemstvu. Ta, v tehničnem, odn. gledališkem pogledu nadvse sijajno zgrajena komedija obravnava napol v resnem, napol v veselem tonu problem časti v stari in kremeniti rodbini znanstveno in umetniško talentiranih Svedenhielmov. Stari Svedenhielm, ki po usodni pomoti smatra, da je njegov sin ponaredil njegov

podpis na menici, se zaradi te ponižujoče sramote odpove težko dočkani Noblovi nagradi, dokler se po izpovedi pravega krivca — tete Marte — ne obrne vse k srečni rešitvi in dobremu koncu. Ne toliko v sami vsebini, kakor pa v zlatih in klenih značajih ter v žlahtnem in srčno kulturnem razmerju teh krasnih svedenhielskih ljudi leži vsa pomembna vrednost tega prikupljivega dela. Najčistejša in najplemenitejša srca pod nerodno in navidez površno zunanostjo, tihe in krotke duše za grobim in navidez neresnim obličjem — v teh kontrastih in teh oznakah tiči glavna cena te sicer lahkotno, a vendar skrajno ljubeznivo, toplo in s pravim življenjskim izkustvom pisane komedije. Glavno vlogo starega Svedenhielma bo igral g. M. Skrbinšek, teto Marto pa ga. Medvedova. Režijo ima g. Ciril Debevec.

Tekom jeseni pridejo na vrsto med drugimi deli še Čapkova znana komedija: »Stvar Makropulos« (v kateri bo praznovala ga. Avgusta Danilova štiridesetletnico svojega gledališkega delovanja); Tolstega »Živi mrtve« v deloma novi zasedbi in obnovljeni režiji ter Ben Jonsonova renesančna komedija »Volpone« v predelavi Štef. Zweiga. Za mladino pa pripravlja drama novost »Osličkove dogodivščine«.

Razno

»Umetniški teater« v Moskvi praznuje 27. okt. t. l. 30 letnico svojega delovanja. Sloviti Stanislavski, ki se je te dni mudil v Berlinu, je med drugim izjavil ob tej priliki: »V začetku našega javnega delovanja so nas umetniki carskih odrov proglasili za diletante prve vrste. Imeli pa smo tudi častnega literarnega nasprotnika, ki še živi. Ugleden pariški redaktor ga je nekoč vprašal: »Koliko dobivate mesečno od Stanislavskega za svoje uničujoče kritike?« »?!« »No, ne čudite se,« mu pravi dalje uvidelni urednik, »zakaj vsako literarno gledališče, ki ve, koliko je vredno, mora imeti literarnega nasprotnika: taka opozicija širi zanimanje za gledališče, mu služi kot najboljša reklama in mora biti zato tudi dobro plačana.« — Nadalje je rekel Stanislavski:

»Po mojem prepričanju more igralec črpati samo iz enega vira: to je igralčevo doživetje. Kjer ni doživetja, ni umetnosti: doživetje je prvobitno, nato šele pride tehnika. — Lenin je bil velik prijatelj našega gledališča. Često je prihajal k Čehovu »Stričku Vanji«. Nad vse je ljubil to melanholično-romantično igro. Sedel je ponavadi zadaj v loži in zbrano užival predstavo. Vendar pa jaz osebn nisem imel prilike govoriti z njim. — Lahko si mislite, da sedaj, ko sem preživel razdobje od jadrnice do podmornice, od tlačanstva do boljševizma, pač lahko pišem spomine. Moji memoari bodo izšli v treh delih. Prva knjiga je namenjena igralcem in ima naslov »Dnevnik učenca«. Obsega: 1. Delo igralca, 2. Vzgoja samega sebe, 3. Razvoj inscenacije. Druga knjiga je posvečena »Delu režiserja« in tretja »Operi«. Želim si ustvariti tudi filmske posnetke za mimiko in gramofonske za različne vrste deklamacije kot dopolnilne ilustracije mojega dela. Režiral sem doslej opere »E. Onegin« (Čajkovski), »Carska nevesta«, »Majška noč« (R. Korzakov) in »Boheme« (Puccini); sedaj pa pripravljamo Musorgskega opero »Boris Godunov« v prvotnem skladateljevem pojmo-

vanju, nadalje novo rusko dramo »Blokada« ter Shakespeareovega »Othella« z našim starim umetnikom Leonidovim v naslovni vlogi. Naš repertoar mora biti zelo pester.«

M. A. Čehov, nečak pisatelja A. Čehova in ločeni soprog filmske igralka Olge Čehove, je sprejel engagement pri M. Reinhardt v Berlinu, kjer bo igral dve leti v nemškem jeziku. Njegova najbolj znana kreacija iz moskovskega »Studijac« je Strindbergov »Erik XIV.«

V Parizu je ruski knez A. A. Cereteli ustanovil stalno rusko opero, ki jo bo financiral Massenet, ndčak francoskega komponista Masseneta. Uprizarjali bodo tudi večje opere kakor »Mesto Kitješ«, »Carjevič Igor« in dr. Operni zbor bodo tvorili letske narodne opere in opere iz Beograda, kjer je mnogo ruskih zboristov. Najprej bodo vpriporili opero »Sadko«. Za »Carjeviča Igorja« bo izdelal scenerijo ruski slikar Korovin, za »Carja Sultana« pa Bilibin. Pri tej operi sodeluje tudi Sevastjanov, ki je pred leti deloval na naši operi.

Jubilej Tolstega. Na dunajskem Volkstheatru bodo proslavili jubilej z uprizoritvijo igre »Luč sveti v temi«, Beograd z »Močjo teme«, Zagreb z »Živim mrtvecem« in Vinogradsko gledališče v Pragi z isto igro.

St. Zweig je spisal epilog k Tolstega igri »Luč sveti v temi« z naslovom »Beg k Bogu«, ki ga bodo igrali v Kielu.

Vinogradsko gledališče v Pragi slavi 60-letnico rojstva Jar. Kvapila z uprizoritvijo njegove drame »Oblaki«. Letošnje novitete so: A. Dvořakova drama »Keli«, »Neklan« (J. Zeyer), »Napoleon« (Grabbe), »Aladinova svetilka« (Öhlenschläger), »Rihard III.« in »Milo za drago«, (Shakespeare), »Mass für Mass«, »Giovanni in Arabella« (John Ford), »Irydion« (Kraszinski), »Saloma« (Wilde) ter »Locandiera« (Goldoni).

Vit. Novak je zložil baletno pantomimo »Signorina Giuventu« po besedilu Čehova novele.

M. Reinhardt bo (najbrže v novembru) igral v Newyorku »Živega mrtveca« z Moissijem v naslovni vlogi, nato bo gostoval s to igro po vseh večjih ameriških mestih.

Tilla Durieux, znana nemška igralka, je napisala roman »Vrata se zapro«, v katerem slika ljubezen in zakon igralka.

Klabundova premijera komedije »Ljubav na kmetih« bo v Frankfurtu. Snov komedije je vzeta iz sodobnega življenja današnje Rusije.

Dunajski »Burgtheater« javlja novitete: nanovo naštudiran »Faust«, Tad. Rittnerja »Poletje« in Shawovo komedijo »Spreobrnjenje kapitana Brassbonde«. — Ravnatelj Jan pa vpriporja na dunajski »Komediji« z velikim uspehom Čehova »Tri sestre«, kjer igra polkovnika Oskar Beregi.

Berlinska »Bühnengenossenschaft« je izdala od 1. jan. 1924 do 31. avg. 1928 pol milijona mark podpore brezposelnim igralcem, ki jih je samo v Berlinu okrog 1500, v vsej Nemčiji pa nad 3000.

V Budimpešti bodo igrali novo komedijo M. Lengyela »Tihomer«.

V Sarajevu igrajo Čapkovo igro »RuR«, Karlovac pa je otvoril sezono s Cankarjevim »Hlapcem Jernejem« v Skrbinškovi dramatizaciji. Fr. L.

Popravki: V Prologu k »Romeu in Juliji« (prevel O. Župančič), priobčenem v 1. štev. Gled. lista, se pravilno glasi namesto »rodila za bridkost...« — »rodita« in namesto »konec žalosti« — »konec žalostni«.

KUKULI.

Veseloigra v treh dejanjih. Spisal V. A. Jaeger-Schmidt.

Poslovenil Fr. Sturm. Režiser prof. O. Šest.

Osebe:

Marie Claire		Matoha	Rakarjeva
Germoisova	Nablocka	Gerard pl. Mareil	Levar
Gospa Duval pl.		Kapitan Bellot	Cesar
Germoisova	Marija Vera	Guy	Drenovec
Nicole	Debeljakova	François	Jerman
Markiza	Medvedova	Ciril	Sancin
Luca	Mira Danilova	Sluga	Smerkolj
Gospodična Pinceret	Balatková	Vrtnar	Potokar

Dejanje se vrši na posestvu gospe Duvalove tekom par dni.

DALIBOR.

Opera v treh dejanjih (šestih slikah). Napisal Jos. Wenzig, uglasbil Bedř. Smetana.

Dirigent: Niko Štritof.

Režiser: Mirko Polič.

Osebe:

Vladislav, kralj češki	P. Grba	Milada, sestra ploskov-	
Dalibor, vitez	St. Marčec	škega grajščaka	V. Thierry-Kavčnikova
Budivoj, zapovednik		Jitka, mladenka z Da-	
kraljevske grajske		liborovega posestva	Št. Poličeva
straže	V. Janko	Sodnik	A. Perko
Beneš, ječar	J. Betetto	Prikazen Zdenkova	x x x
Vitek, Daliborov			
oproda	F. Mohorič		

Kraljevi vojaki, oprode in sluge Daliborovi, ljudstvo.

Dejanje se vrši v Pragi, deloma na gradu in njega okolici, deloma v mestu. Petnajsto stoletje.

NOBLOVA NAGRADA.

Komedija v štirih dejanjih.

Spisal Hjalmar Bergmann. Prevel Fr. Albrecht.

Režiser: Ciril Debevec.

Osebe:

Rolf Swedenhielm, sen.,		Astrid, njegova nevesta	Vida
inženjer	Skrbinšek	Marta Bohmann, Swe-	
Rolf Swedenhielm,		denhielmova svaki-	
jun.,	Rogoz	nja in gospodinja	Medvedova
Julija Swedenhielm,		Pedersen, žurnalist —	
igralka	Debelakova	začetnik	Sancin
Bo Swedenhielm, po-		Erikson	Lipah
ročnik	Jan		

Kraj: Stockholm. Čas: Sedanlost.

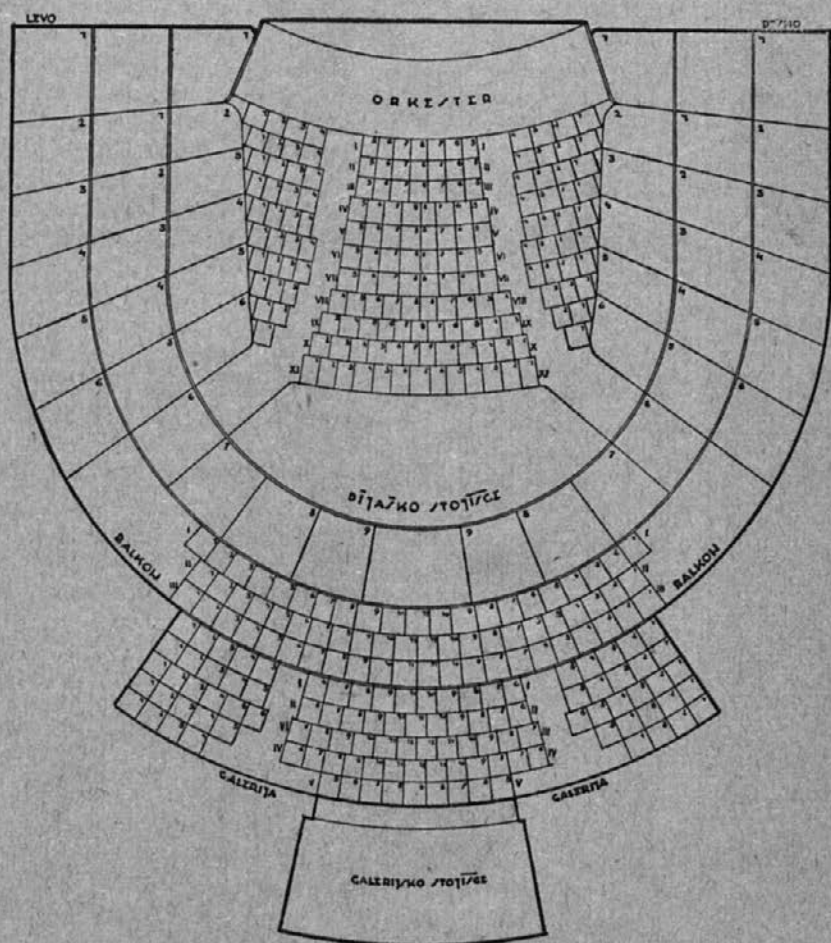
Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani.

Urednik: Ciril Debevec. — Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani.

NARODNO GLEDALIŠČE V LJUBLJANI

RAZVRSTITEV SEDEŽEV

OPERA

NARODNO GLEDALIŠČE V LJUBLJANI

RAZVRSTITEV SEDEŽEV

OPERA

